

Nieuwsbrief Vrienden van de Antwerpse Madonna's

Voor Kruis en Beeld vzw
opgericht in 1904

Afgiftkantoor Antwerpen
Nieuwsbrief, nr. 22 [14de jaargang (2015), 1-2]
v.u.: R. Vanoystaeyen,
Vremdesesteeweg 92, 2530 Boechout

ANGELAREN
STRAAT

Inhoud

Jean-Marie De Meulder	
3	<i>Voorwoord</i>
Wim Strecker	
4-5	<i>Recente werkzaamheden</i>
Ronald Vanoystaeyen	
6-8	<i>Kom je uit vrije wil?</i>
Paula Sörnsen	
9	<i>Enthousiasme</i>
Wim Strecker	
10-11	<i>Gebroken armen en benen en stormschade</i>
Paula Sörnsen	
11	<i>Erfgoeddag 26 april 2015 - Erf!</i>
Wim Strecker	
12-13	<i>De calvarie van de verdwenen Kalkbrug bestaat nog</i>
Jos Dobbeleers	
14-21	<i>Onze-Lieve-Vrouw van de Karmel / van het Scapulier (Antwerpse processiemadonna's, 3)</i>
Redactioneel	
22-23	<i>Vrienden van de Antwerpse Madonna's</i>
23	<i>Publicaties</i>

Aandacht: Er is voor ons project een nieuwe overeenkomst afgesloten met de KBS, die eindigt op 30/06/2016. Giften zijn te storten op rekening BE10 0000 000 0404 (BIC BPOTBEB1) van de Koning Boudewijnstichting met 'mededeling 128/2753/00071'

De werking en het doel van onze vereniging kenbaar maken aan vrienden en kennissen kun je vergemakkelijken door extra nieuwsbrieven aan te vragen aan het secretariaat.

Info en colofon

Vrienden van de Antwerpse Madonna's ondersteunen Voor Kruis en Beeld vzw (Kardinaal Mercierlei 7, 2600 Antwerpen), bij de projectrestauraties van Antwerpse Onze-Lieve-Vrouw- en ander heiligenbeelden en hun bijwerk: de Madonna van de Grote Markt 60 ('op de Tromp'), de Madonna Prekersstraat 57, de Madonna Bogaardestraat, hoek Schoytestraat 40, de Madonna Mechelseplein 26 en het beeld van de H. Antonius in de Sint-Antoniusstraat 70.

Een financiële ondersteuning is welkom op onze projectrekening: **BE10 0000 0000 0404** van de Koning Boudewijnstichting, Brederodestraat 21, 1000 Brussel en de mededeling: "**128/2753/00071 – Voor Kruis en Beeld, Antwerpen**" – (Ter info, BIC-code: **BPOTBEB1**)

- Drie soorten ondersteuning: 40 euro, 125 euro en 250 euro verhogen onze mogelijkheden tot verfraaiing en het behoud van de beelden, waarvoor dank. Financiële aftrekbaarheid wordt u toegekend vanaf 40 euro.
- Legaten voor de werking van de vereniging zijn steeds welkom; raadpleeg uw notaris.

Website: www.verbeelding.be – E-mail: info@verbeelding.be

Op de voorkaft: de teruggeplaatste Madonna Meir, Lange Klarenstraat (foto WS, 2 december 2014)

Fotoverantwoording: alle foto's © Wim Strecker (WS), tenzij anders vermeld. – Lay-out: Wim Strecker

Beste vrienden van de Antwerpse Madonna's,

Bij het begin van dit nieuwe jaar kunnen wij met tevredenheid terugblikken op het voorbije jaar 2014.

2014 was een bijzonder jaar voor onze Vereniging: wij vierden immers de tweehonderdste verjaardag van de terugkeer der heiligenbeelden in onze Stad. Zoals in een vorig nummer aangehaald, heerste er tijdens de Franse overheersing van onze contreien een ware godsdienstige haat. Priesters werden vervolgd, de godsdienstbeleving verboden, kerken werden gesloten, heiligenbeelden werden vernietigd.

Dit was alleszins niet naar de zin van de bevolking. Daar waar mogelijk werden heiligenbeelden van de gevels gehaald en in veiligheid weggestoken.

In 1814 eindigde het Frans bewind. Tal van beelden werden uit hun schuilplaats gehaald en herplaatst.

Onze Vereniging heeft dit evenement herdacht door onze jeugd te sensibiliseren voor deze culturele rijkdom via het organiseren van geleide wandelingen en de inrichting van tentoonstellingen in onze monumentale kerken.

Onze oprechte dank gaat naar de organisatoren van en de medewerkers aan deze evenementen, wier nimmer aflatend enthousiasme deze diverse evenementen hebben mogelijk gemaakt.

Er rest mij thans U allen te danken voor uw morele en financiële steun, zonder dewelke de werking van onze Vereniging onmogelijk is.

Aan allen ook een zalig en gelukkig Nieuwjaar toegewenst!

*Jean-Marie De Meulder,
Voorzitter Voor Kruis en Beeld*

We overlopen hieronder summier de werkzaamheden aan gevelbeelden voor het jaar 2014.

De meest in het oog springende verandering was het herplaatsen van de Madonna op de hoek van de **Meir en Lange Klarenstraat** begin december, nog voor het voleinden van de bouwwerf. Alle natuurstenen onderdelen – beeld, wolken en console – werden egaliserend in een roomkleur geschilderd. De stralenkrans en de erop geplaatste cherubijntjes werden verguld, één ontbrekend engelenkopje is bijgemaakt (foto op kaft). De werken gebeurden o.l.v. Sander Peters in het restauratieatelier van de bouwfirma Verstraete & Vanhecke, in opdracht van de bouwheer (firma Steinco).

Op de **Meir** was ook in 2013–2014 een andere Madonna het toneel van een (spectaculaire) bouwwerf. Gevel en bedaking van 'Het Wapen van Spanje' (nr. 79) bleven gespaard, erachter verdween alles. Zo stond het beeldhouwwerk van Frans Deckers een poos in een overmaatse schoring. Er gebeurde aan het beeld geen bijzondere ingreep, het werd met de gevel mee gereinigd. Deze maal, in tegenstelling tot in 1994, gelukkig op een zachte manier. (afb. 1)

En iets verderop, aan de Schoenmarkt, is dit jaar ook de gevel van de **Boerentoren** achter

een bouwstelling verdwenen. Eind 2014 is de Madonna nog niet terug zichtbaar.

In opdracht van Voor Kruis en Beeld vzw werd door de restauratoren David Natidze en David Khmaladze de Madonna van de **Mechelseplein 26** afgewerkt. Boven het beeldhouwwerk, een 'Onze-Lieve-Vrouw van het Heilig Hart van Jezus', werd een beschermende luifel aangebracht. De lantaarn wacht nog even op voltooiing. (zie achterkaft).

Twee typologisch gelijkaardige beelden zijn in de loop van 2014 in een stedelijk depot beland. Het vroegere beeld van het gebouw van de Gazet van Antwerpen (Nationalestraat, hoek Augustijnenstraat) verhuisde ooit naar de tuin bij de nieuwbouw van de krant aan de **Katwilgweg** op Sint-Anna. Bij het verlaten van deze vestiging werd vruchteloos naar een herbestemming gezocht. Nu berust het in het depot van de dienst Monumentenzorg.

Een tweede beeld van dit type belandde in het depot van de dienst Archeologie.¹ Het was afkomstig van de gevel van een voormalige bezinestation uit 1962 op de hoek **Ploegstraat en Provinciestraat 82**.

1 Inventarisnummer A023/0/BE1, archeologische collectie Stad Antwerpen.

Foto Markus Oudejans

Half januari 2015 is de herplaatsing voorzien van de sinds 2011 afwezige Madonna van de hoek **Leeuwenstraat en Reyndersstraat**. De oplevering van de nieuwbouw is nakend, het beeld is door restauratrice Noortje Cools afgewerkt en kan terug aangebracht worden op een replica van de vroegere console. Die werd door haar collega Markus Oudejans in duurzaam kunsthars vervaardigd in vervanging van het oude, gipsen exemplaar. De werken gebeuren in opdracht van de eigenaar van het pand. (afb. 2)

In het atelier van dezelfde restauratrice vordert de behandeling van het beeld van de H. Antonius abt, afkomstig uit de **Sint-Antoni-usstraat**. Onder de verhullende schildering komt een kwaliteitsvol en mooi gedetailleerd natuurstenen beeldhouwwerk tevoorschijn. Deze werken gebeuren in opdracht van Voor Kruis en Beeld vzw.

De Madonna van de hoek **Klapdorp 40 en Mutsaardstraat**, al afwezig sinds 2007, is nog volop in behandeling in de afdeling C/R van de Universiteit Antwerpen (Academie). In maart

2012 zijn het baldakijn en de console al wel herplaatst op de nieuwbouw.

Veel beelden in het **Begijnhof** kregen in 2014 ook een beurt door 'David & David' op initiatief van de bewoners.² Achtereenvolgens kwamen aan de beurt de *H. Antonius van Padua* met Jezuskind (afb. 3) en de *Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes* (4) op dezelfde oostelijke gevelwand, dan de *Chistus Salvator* (6) en de *Madonna* (7) in nisjes van de kerkgevel, tenslotte de portretbuste van de *H. Catharina* (5) in de nis bovenaan het kerkportaal.

De terracottasculptuur van de *H. Begga* met kerkmodel in de tuin, werd voor de winter vorstbeschermend ingepakt (8).

Ineens werd ook werk gemaakt van de roestige *wijzerplaat van het kerkuurwerk* en het stom geworden *luidklokje*, dat na jaren nu opnieuw klinkt.

Ook in 2014 is de Madonna van de **Lange Doornikstraat 27** herbehandeld in opdracht van Voor Kruis en Beeld vzw (*zie het aparte artikeltje op p. 10*).

2 'Het orgel- en beeldenfonds-Begijnhof'

Kom je uit vrije wil?

Ronald Vanoystaeyen – secretaris 'Voor Kruis en Beeld' vzw

Kom je uit vrije wil?

Deze vraag kregen we in onze jeugd nogal eens te horen in religieus verband of in de jeugdbeweging. 'Kom je uit vrije wil, ben je een vrijwillige...

Thans hoor je meer en meer de vraag 'Kom je eens vrijwillig helpen, heb je nog wat vrije tijd om vrijwilliger te zijn?'

Recent hebben een aantal leden van onze vereniging een cursus gevolgd voor vrijwilligers en de puntjes zoals hierna vermeld opgegeven om er eens over na te denken.

De cruciale vraag: hoe verbinden we theorie met praktijk?

Verwachtingen

Peil naar de verwachtingen van vrijwilligers:

1. Wat zijn hun interesses, competenties en vaardigheden?
2. Hoeveel tijd willen ze steken in de vereniging?
3. Wat zoeken ze: zelfbevestiging, uitdaging, ...?
4. Type en graad van motivatie: praktische zaken uitvoeren, grote betrokkenheid met organisatie, ...?
5. Zijn ze tevreden met hun huidige engagement?

Als ideale vrijwilligers zou men bijvoorbeeld kunnen denken aan jonge mensen, goed geschoold, misschien met als studie kunstgeschiedenis, architectuur, restauratietechnieken, design. Jonge mensen die nog niet werken of deeltijds werken, jonge gepensioneerden, die alzo nog tijd hebben om de vereniging te helpen. Kan er bijvoorbeeld ook via de scholen gedacht worden aan een vorm van stage? Dan

moet er natuurlijk een soort stagemeester zijn. Nu worden er beelden gerestaureerd op een prachtige manier door vakmensen. De beelden worden afgenomen, in het atelier van de restaurateur hersteld. Nu en dan gaan enkele van onze leden kijken naar deze restauraties, krijgen inzage in het dossier en volgen zo heel de geschiedenis. Met jonge medewerkers zou dit hele verloop bijvoorbeeld kunnen weergegeven worden op de website of op facebook of in een soort blog. Let wel hiervoor heb je bijna een vaste medewerker nodig die niets anders doet.

Ook voor de public relations zou er een jonge kracht kunnen instaan voor de pers, tv, radio. Die zou kunnen zoeken naar journalisten die iets willen brengen over onze vereniging en haar resultaten (die fantastisch zijn, maar waarvan de doorsnee Antwerpenaar niet weet wat voor een werk het allemaal vergt alvorens een beeld terug zijn plaats heeft ingenomen). Er kan bijvoorbeeld ook een vrijwilliger aangeduid worden die niets anders doet dan de veilingen volgen van beelden, schilderijen, postkaarten en prenten van de beelden van vroeger, de verdwenen juweeltjes die soms nog hier en daar op een ets staan of een oud schilderijtje. Mijnheer Mannaerts weet hier meer van maar kan ook niet alle dagen zitten kijken naar die sites, markten en/of winkels.

Hoe je die jonge krachten kan vinden weet ik ook niet. Ik zei al via een mogelijke stage of is er niets te vinden via de VDAB, waar ze mogelijk tijdelijk iemand kunnen afvaardigen, ... ik weet niet of dat kan?

Het voornaamste lijkt me de verjonging van onze vereniging, maar ja dat weet wel iedereen van ons.

Vragen in verband met het huidige medewerkersbeleid

1. Waarom werken we met vrijwilligers, wat is de geschiedenis van het vrijwilligerswerk in de organisatie?
2. Welke soorten vrijwilligers heb je?
3. In welke mate kiezen vrijwilligers autonoom over de uitvoering van hun taken of engagementen? Mogen vrijwilligers zelf kiezen wat ze doen of ligt er een takenpakket klaar
4. Stellen we criteria vast voor het engagement? Moet je als vrijwilliger bijvoorbeeld minimum 2 keer per maand iets doen of is het ook goed om éénmaal per jaar iets te doen?
5. Wat bieden wij onze vrijwilligers? Wat zijn de materiële en immateriële voordelen voor de vrijwilligers? Krijgen sommige vrijwilligers in onze vereniging een vergoeding? Waarom wel/waarom niet? Is dat voor iedereen hetzelfde?
6. Hoe verhouden vrijwilligers zich bij ons tot de eventuele betaalde krachten?
7. Is het werken met vrijwilligers een kerntaak binnen onze vereniging? Wie voelt zich hiervoor verantwoordelijk?
8. Wat verwacht de organisatie van de vrijwilliger: de juiste kennis, de juiste vaardigheden of de juiste attitude?
9. Wat zijn de behoeften: waar zijn kansen om te groeien, wat ontbreekt er? Waar en hoe zal je nieuwe vrijwilligers inschakelen?
10. Zijn er op dit moment problemen inzake onze vrijwilligerswerking? Zo ja, welke?
11. Hoe worden nieuwe vrijwilligers nu opgevangen?

Elke organisatie is uniek en daarom zijn deze algemene vragen moeilijk op alles toepasselijk. Waarom werken met vrijwilligers is een dwaze vraag, hoe zouden we anders kunnen werken. Wij werken met ernstige mensen die allen betrokken zijn bij het doel van de vereniging nl. het instandhouden van de religieuze beelden.

De wijkverantwoordelijken zijn autonoom om hun rondgang te doen en de gebreken aan te brengen. Ze kunnen niet zomaar een ander takenpakket opnemen. Zelf restaureren zit er bijna niet in, dat wordt overgelaten aan vakmensen. Wel kunnen de vrijwilligers die dat wensen deelnemen aan de kleine herstellingen zoals afnemen van de lantaarns of luifels en deze terug opschuren, herschilderen, herstellen en daarna terugplaatsen.

Criteria worden niet verwacht of je zou moeten zeggen dat de rondgang van de wijkverantwoordelijken telkens tussen de vergaderingen zou moeten gebeuren of met de seizoenen mee dus een viertal keer per jaar. Zijn er geen wijzigingen, moet dit dan gemeld worden of wordt er dan geen verslag opgesteld. Misschien moet de voorzitter wat meer op zijn strepen staan en echt die verslagen blijven vragen.

Wij bieden de vrijwilligers niets materiëls en dat wordt ook niet verwacht. Er zijn eigenlijk geen betaalde krachten in de vereniging dacht ik en dus is er ook geen spanning tussen al of niet betalen. Mogelijk is er wel hier en daar een onkostenvergoeding zoals bijvoorbeeld voor de lay-out van het tijdschrift of het opstellen van de website.

Wat wordt er verwacht van de vrijwilligers?

Ik kan alleen maar voor mezelf spreken en dit ging zo: ik werd via via gevraagd of ik eventueel verslag wou maken van de vergaderingen enkele keren per jaar. Ik zag wel iets zitten in de vereniging en haar doel, interesseerde me ook aan antiek in 't algemeen en verslagen maken lag wat in de lijn van mijn beroep als griffier. Geleidelijk aan kwamen er meer en meer vergaderingen en werden de verslagen dus ook veelvuldiger. Ook oproepen van de leden en het versturen van verslagen en brieven behoorde tot de taak van de secretaris.

Toen kwamen de 'Vrienden' erbij en de secretaris kreeg er twee keer per jaar de verzending van een Nieuwsbrief bij. Deze taak is ondertussen overgenomen door andere leden. De website kwam dan ter sprake en hier zou ook wel een en andere taak te vinden zijn voor de secretaris. Ook hier werd de taak verzacht door andere leden die dit alleen oplossen.

Ergens in de loop der tijden kwam er ook enkele keren een madonnaboek in omloop al dan niet met een tentoonstelling en daarna de verkoop en verzending der boeken. Prachtig werk die boeken.

Taken om te groeien als vrijwilliger zijn er bijna niet, soms zoals met dit project wordt er wel de vraag gesteld wie wil er wat meer hooi op zijn vork nemen en deelnemen aan extra vergaderingen en workshop... enz.

Nieuwe vrijwilligers vinden is een bijna onmogelijke taak. Dat zien we in alle verenigingen. Dit zijn dus wel enkele van de problemen bij het vinden van nieuwe en dan vooral jongere medewerkers, specialisten misschien (architec-

ten, restauratoren, ...).

In de loop der jaren heb ik ook kunnen zien dat de vereniging professioneler is geworden t.t.z. er worden goede dossiers ingediend bij de respectievelijke diensten van de Stad, de Provincie en de Vlaamse gemeenschap met als gevolg bijna altijd succes met subsidies.

Ook het tijdschrift is professioneel opgesteld en dat zien we regelmatig aan de woorden van lof over de goede teksten en prachtige foto's.

Enkele medewerkers begeleiden de Madonnawandelingen met een ongekende geestdrift. Wat als er hier en daar iemand niet meer zou kunnen meewandelen? Moet er niet hier en daar wat op papier gezet worden over die wandeling en de beelden? een jongere medewerker opleiden voor deze begeleidingen?

Misschien zou er in de toekomst gedacht kunnen worden aan een GPS-gids systeem dat via de GSM persoonlijke Madonnawandelingen begeleidt. Dit vergt heel veel werk natuurlijk. Maar indien een 50-tal beelden in het stadscentrum zouden kunnen herkend worden door het systeem, dan zouden die in meerdere talen kunnen toegelicht worden. Teksten hoeven slechts vertaald te worden. GPS raakpunten aanbrengen vergt meer werk. Toekomstmuziek uiteraard.

Ik denk niet dat we met de huidige medewerkers nog echt veel beter kunnen doen. 'Voor Kruis en Beeld' is topklasse en dat is te danken aan al de medewerkers die elk hun steentje bijdragen. Het ene steentje weegt natuurlijk zwaarder dan het andere...

Enthousiasme ... het woordenboek schrijft: geestdrift, begeestering, bezieling...

Voortgaande op het artikel van onze secretaris vraag ik me af: welke vrijwilliger blijft een onbezoldigd werk doen zonder enthousiasme? Indien we de ijver in ons levendig willen houden hebben we 'bezieling' nodig en dit kan aangewakkerd worden door mekaar te bemoedigen, uit te nodigen tot daden.

De ziel in onze vereniging is de Antwerpse Madonna, haar ten dienste. Haar beeltenis bewaren en verzorgen is ons doel, maar achter deze beeltenis schuilt een Vrouw van vlees en bloed, althans zo voel ik het aan.

Zoals onze vereniging thans te werk gaat is het oplettend zijn voor beelden iets bemoeilijkt door de woonplaats van onze leden. Waar wij eertijds merendeels in het hartje van Antwerpen woonden, zijn de leden zich in de loop der jaren eerder buiten Antwerpen gaan vestigen.

Onze secretaris wijst op een noodzaak "nieuw bloed in de aderen".

De idee is stilaan gegroeid ook een beroep te doen op externe geïnteresseerden voor dit patrimonium, mensen die mee een oogje in 't zeil willen houden. Liefst door 'meters' of 'peters' die rechtstreeks in de buurten wonen waar madonnabeelden zich bevinden. Dit kan het werk van onze wijkmeesters bevorderen. We zouden graag een pilootproject uitwerken bijvoorbeeld in de Sint Andrieswijk. Hier is een goede wijkwerking aanwezig en zullen wij trachten contacten te leggen. coStA werkt onder andere met 'straatantennes'.

We hopen u in een volgende nieuwsbrief resultaten te kunnen voorleggen, maar intussen kunt u, vriend van de Antwerpse Madonna's, ons eveneens van dienst zijn. Neem gerust contact via onze website.

VKB-vergadering 4/11/2013

Gebroken armen en benen en stormschade

Wim Strecker

Werkzaamheden Lange Doornikstraat 27

Dit beeldhouwwerk werd eind 2006 in perfecte staat teruggeplaatst. Na acht jaar verblijf in weer en wind bleek een klein onderhoud wenselijk. Op verschillende plaatsen was immers de verf verdwenen en de keramiek te zien.¹ In oktober 2014 kreeg deze Madonna een herschildering door Geneviève Hardy.

Als alles klaar was liep een en ander mis, waardoor de oplevering van de werkzaamheden meer dan een maand langer duurden.

Door een onhandigheid van de stellingbouwer bij de afbraak ervan, werden de armen van het Jezuskind afgeslagen. Vooraleer het herstel hieraan kon beginnen zag een dief kans aan de haal te gaan met Maria's kroon, hiervoor moest naar een vervanging worden gezocht. Omdat de armen in verschillende stukken waren gebroken werden de delen eerst gelijmd. Met chemische ankers werden ze tenslotte teruggeplaatst. Een nieuwe paternoster werd uit klei bijgemaakt; de ontbrekende kroon kon Voor Kruis en Beeld nog uit haar depot opdiepen.

¹ Dat was vooral het geval aan de tenen van Maria; die werden ook een beetje aangevuld met een vulmiddel.

Foto G. Hardy

In 2002 werd een initiatief uitgewerkt door het Vlaams Gewest, Provincie en Stad, om ons erfgoed meer in de kijker te stellen.

Erfgoeddag was geboren.... Nee in 2002 en 2003 werd er zelfs een gans weekend aan gewijd.

Sedertdien werd overgeschakeld naar een erfgoeddag en onze vereniging heeft jaarlijks kunnen deelnemen aan dit evenement.

Voor het jaar 2015 hebben wij ons terug ingezet om te kunnen deelnemen. De bevestiging moeten we nog afwachten. Toch geven wij u reeds onze planning:

We starten onze wandeling op de Grote Markt, en wandelen tot en met het Begijnhof. Het verhaal van ons uniek erfgoed vergezelt ons heel deze wandeling waarbij de historiek van onze stad niet vergeten wordt. Doorheen de drukte van onze stad bereiken we het Begijnhof als oase.

Onder Erfgoed verstaan we al het mooie dat wij ontvangen hebben, bewaren en mogen doorgeven aan de volgende generaties.

Onze vrienden kennen de sierlijke barokke madonnabeelden, en de andere traditionele beelden, die symbool staan voor de Moederfiguur in genegenheid en vrede. Waarden die de mens optillen uit het dagdagelijkse, en van generatie tot generatie dienen doorgegeven te worden!

Overbrengen van kennis hieromtrent stuwt ons om dit erfgoed te bewaren en de aandacht te vestigen. Het besloten erf dat nog steeds in het Begijnhof te ontdekken valt, zal het sluitstuk van de wandeling vormen.

Wij hebben twee wandelingen voorgesteld op zondag 26 april 2015: de eerste om 10 uur in de voormiddag, de tweede om 15 uur. Noteer het in je agenda, en weet: kinderen en jongeren zijn ook welkom!

Stormweer

Bij de hagelstorm op 9 juni 2014 was er gelukkig geen aanzienlijke schade aan de gevelbeelden. Het bewijst dat de controle en het onderhoud aan de beelden door VKB (sinds 1934) goed functioneert.¹

Toch gebeurden er enkele spijtige beschadigingen. De linkerduim van het natuurstenen beeld op de hoek Minderbroedersruï -straat brak af en de luifel van de Madonna op de Eiermarkt, hoek Sudermanstraat raakte beschadigd.

Erger was het verlies van het onderbeen van het Jezuskind op de Rijnpoortvest 18. Vermoedelijk zal de herstelling daarvan in het begin van 2015 gebeuren.

¹ Anders was dat bij een storm in december 1921. Toen sneuvelde de historische Madonna van de hoek Pieter van Hobokenstraat en Prinsesstraat 1. En in 1918 stortte de Onze-Lieve-Vrouw van de Groenplaats 28-29 neer.

De calvarie van de verdwenen Kalkbrug bestaat nog

Wim Strecker

Er is tegenwoordig een beeld van de H. Antonius in behandeling dat wordt toegeschreven aan **Michiel (I) Van der Voort** (p. 4), de Madonna van **Laurentius Gillis** is terug op de Meir verschenen (p. 4) en een Madonna toe te schrijven aan **Walter Pompe** kreeg net af te rekenen met onverwachte schade (p. 10). Klinken deze beeldhouwersnamen niet? Hier nog één: **Joannes Claudius De Cock**.

Waren het schilders geweest, je had werk van hen in alle grote musea kunnen vinden, internationaal. Maar ja, de 18de-eeuwse beeldhouwkunst is lang de 'assepoes' van de lokale kunstgeschiedenis¹ geweest, en naar mijn oordeel nog steeds niet voldoende naar waarde geschat.

Joannes Claudius De Cock en Walter Pompe worden door Jacobus Van der Sanden² als

makers vermeld van de Calvariegroep van de Kalkbrug (1737), die in 1805 verhuisde naar het voorerf van de kapucijnenkerk op de Paardenmarkt. Bij de nieuwbouw van deze Sint-Antoniuskerk werd het relict onder een luifel herplaatst tegen een gevel van de tuin tussen kerk en pastorie.³

Het beeldhouwwerk is weliswaar beschermd, maar na jaren verwaarlozing dringend aan onderhoud en herstel toe.

Om J.C. De Cock (1667-1735) even onder de belangstelling te brengen presenteer ik hiernaast enkele werken uit Antwerpse kerken en het Museum Plantin-Moretus die een aha-erlebnis zouden moeten oproepen.

Kan dat helpen om deze calvariegroep als belangrijk te beschouwen?

- 1 Zie Frans Baudouin (die M.E. Tralbaut parafraseert), "Bouw-, beeldhouw- en schilderkunst", in: Genootschap voor Antwerpse Geschiedenis, 'Antwerpen in de XVIIIde eeuw. Instellingen, economie, cultuur', Antwerpen, 1952, p. 187-230 (p. 199).
- 2 « Den gekruisjsten Christus van Benthemer-steen op de

kalkbrug: maer de zij-belden zijn van ouds door De Cock, voorgaendelijc gemeld » [Jacob Van der Sanden, SAA, PK 173/2: 446]

- 3 Een volledige beschrijving en gedetailleerd fotomateriaal is te vinden in: 'Madonna- en andere heiligenbeelden in de Antwerpse binnenstad', Antwerpen 2010, p. 178-180.

Onze-Lieve-Vrouw van de Karmel / van het Scapulier

Antwerpse processiemadonna's, 3

Jos Dobbeleers

Daar de laatste 'Nieuwsbrief' integraal gewijd was aan het project "Verdwenen-Verschenen, 1814-2014" was er geen plaats voor een van onze Antwerpse processiemadonna's. Maar nu vervolgen we de reeks met het processiebeeld van de St.-Carolus Borromeuskerk, de barokke kloosterkerk, opgericht door de jezuïeten in het eerste kwart van de 17de eeuw (1615-1621). Aanvankelijk was deze kerk toegewijd aan de H. Maagd en de zalige Ignatius (later St.-Ignatius), stichter van de jezuïetenorde. Maar toen deze orde in 1773 tijdelijk geschorst werd kreeg de kerk de heilige Carolus Borromeus als schutspatroom.

Wanneer we de kerk binnengaan moeten we niet lang zoeken naar de processiemadonna. We gaan langs de rechterzijbeuk in de richting van het altaar van St.-Jozef en zien, ter hoogte van de O.-L.-Vrouwekapel, het beeld staan. O.-L.-Vrouw prijkt er in volle luister, als het ware klaar om in de processie rondgedragen te worden.

Ze draagt een zilveren schoot, een kunstwerk van zilversmid Junes, speciaal gemaakt in 1914 voor de 100ste rondgang van de processie. In het midden van deze schoot, die versierd is met bloemmotieven, druiventrossen en zelfs uitstekende puttihoofdjes, ziet men het wapenschild van de Karmel, getooid met een gouden kroon. Maria draagt een mantel in blauw-zijden damast, afgeboord met hermelijn en heeft een zilveren kroon op het hoofd. In de rechterhand, getooid met een blauwe strik, houdt ze een paternoster vast en op haar linkerarm draagt ze het Christuskind (ook gekroond) dat met de rechterhand de mensen zegent en in de linkerhand de rijksappel (wereldbol + kruisje) vasthoudt.

Buiten de kledij die Onze-Lieve-Vrouw hier draagt beschikt ze nog over een aanzienlijke

garderobe, bestaande uit verschillende mantels, kleedjes en kanten sluiers en bij elke set past eveneens een kleedje voor het Kindje Jezus.

Het haar van Moeder en Kind is wel niet gekapt naar de laatste mode maar het gaat hier wel degelijk om echt (mensen)haar.

Wat het beeld zelf betreft: onder de rijke kledij (in Spaanse traditie) bevindt zich een lindenhouten beeld (1,3 m hoog) waarvan enkel de zichtbare delen gepolychromeerd zijn. De armen van O.-L.-Vrouw zitten losvast aan het beeld met beugels.

In maart 2005 werd het beeld voor restauratie toevertrouwd aan Etienne Mahieu van Articon Restauratie Technieken met als opdracht: vastleggen van de polychromie en stabilisatie van het beeld. Integreren van de schade zodanig dat de toeschouwer de indruk krijgt van een onbeschadigd beeld (bij O.-L.-Vrouw ontbraken vier vingers en bij het Kindje Jezus twee).

Bij dit processiebeeld draagt Maria een dubbele eretitel: O.-L.-Vrouw van de Karmel of O.-L.-Vrouw van het scapulier. Er is een verband tussen beide begrippen maar een woordje uitleg zal allicht veel verduidelijken.

Karmel

Dit is een berg in Palestina (532m hoog), gelegen bij de baai van het huidige Haïfa aan de Middellandse Zee en bekend door de geschiedenis van de profeet Elias die bewees dat de Heer God machtiger is dan Baäl. Elias is tevens de schutspatroom van de karmelieten. De orde van de karmelieten of de 'Orde der H. Maagd van de Karmel' ook nog de O.-L.-V.-Broeders genoemd werd in 1155 in Palestina gesticht door de H. Berthold van Calabrië. Wanneer de monniken in 1188 uit

Onze-Lieve-Vrouw van de Karmel / van het Scapulier (Jos Dobbeleers)

Palestina verdreven werden door de Saracenen verspreidden zij zich in Europa en vooral in Engeland, waar zich de hoofdzetel bevond (in Aylesford). In 1245 werd daar de H. Simon, bijgenaamd 'Stock' (omwille van zijn 20-jarig verblijf in een holle boom), benoemd tot generaal-overste. Op 16 juli 1251, tijdens de viering van het feest van O.-L.-Vrouw van de Karmel, lag de H. Simon in het klooster te Cambridge neergeknield voor het beeld van Maria. Plots

verschijnt hem de H. Maagd en ze reikt hem het scapulier (afgeleid van het latijnse woord 'scapulare' = schouderkleed) van bruine stof aan en verzekert hem dat allen die dit kleed ter harer ere zullen dragen en ermede bedekt sterven, onafgebroken bescherming zullen genieten bij de gevaren in het leven maar ook mogen rekenen op een spoedige bevrijding uit het vagevuur en een beveiliging voor het hellevuur.

Medaille en scapulier uit de verzameling van Jos Dobbeleers

Scapulier

Deze benaming gaat terug op een strook textiel (ca. 30 cm breed) met in het midden een halsopening. Dit schouderkleed werd door sommige kloosterorden op borst en rug over het habijt gedragen. Het reikte tot onderaan de pij. Later werd het scapulier in verkleinde vorm door de kloosterlingen, maar ook door de leken, onder de gewone kledij over borst en rug gedragen. Het ging in dit geval om twee vierkante lapjes, verbonden door schouderlinten in de kleur van de orde bij wie men zich wenste aan te sluiten.

Door paus Pius X (1903-1914) werd in 1910 toelating gegeven deze lapjes te vervangen door een medaille. Het is onder deze vorm dat het scapulier bij ons beter gekend is. Dergelijke medailles werden gepropageerd door de broederschap van het H. Scapulier en werden regelmatig aan plechtige communicanten overhandigd (op een foldertje van 1916 lezen we dat ze aan de "toog" in de Sint-Carolus Borromeuskerk te koop waren aan de prijs van 40 centiemen). Het scapulier is in de rooms-katholieke kerk alleszins het kenteken geworden van onze toewijding aan Maria en wordt ook nu nog door vele (oudere) mensen gedragen.

Op deze medailles is het overhandigen van het scapulier aan de H. Simon erg vereenvoudigd voorgesteld. De Moeder Gods troont met het Kindje Jezus op haar schoot. Beiden overhandigen het scapulier, maar de H. Simon staat er nu nog zelden bij. De scène is meestal geschraagd door wolkjes en met de tekst "virgo (decor) carmeli" of "regina decor carmeli", gevolgd door "o(ra) p(ro) n(obis)", omkranst. Op de achterzijde staat Christus afgebeeld die ons zijn H. Hart toont.

Karmelieten en Onze-Lieve-Vrouwebroeders

De orde der Karmelieten verspreidde zich over gans Europa maar kreeg eerst in 1408 voet aan de grond in Antwerpen. Het duurde zelfs tot in 1485 vooraleer ze zich hier definitief vestigde en verkreeg eerst in 1494, na vele moeilijkheden, toelating van het kapittel om hier een klooster en kerk te bouwen. De eerste steenlegging gebeurde in 1495 op de verworven eigendom van 2 huizen en een tuin in de Huidevettersstraat. Het geheel van de bouw kwam tot stand binnen het blok Meir, Huidevetters- en Jodenstraat en de (huidige) Wapper. Broeder Joannes van Cattendyck werd de eerste prior.

Vanaf 1538 mochten de karmelieten de mis dagelijks lezen op het stadhuis (tijden veranderen!), een voorrecht dat verdween op het einde van de 18de eeuw tijdens het bewind van de Fransen.

Het mooie interieur (hoogaltaar, beelden, schilderijen, enz.) was nauwelijks voltooid of alles werd door de beeldenstom (1566) volledig vernield en bovendien werd hun kerk in 1578 aan de Lutherse gegeven. De paters geraakten verspreid maar kwamen terug en in 1586, na het herstel van de katholieke godsdienst, werd opnieuw aan bouwen gedacht. Op nauwelijks 30 jaar tijd kwam, vooral door de financiële hulp van de familie Van der Goes, een gans nieuwe en luisterrijk versierde kerk en een hernieuwd klooster tot stand. Op het altaar van de O.-L.-Vrouwekapel van deze kerk stond een groot zilveren beeld van de H. Maagd met een hoogte van 6,5 voet (1,95 m), een gewicht van 74 lbs (lb = libra = pond, wat dan gelijk is aan 37 kg) en een waarde van 16.000 gulden. Het beeld was een geschenk van Jan de Gavarelles

(1579-1645). Deze weldoener was pensionaris (stadssecretaris) van Antwerpen van 1617 tot 1627. Daarna werd hij achtereenvolgens admiraal van de vloot, superintendant van de vloot en koninklijk raadsheer. Hij stierf te Brussel nadat hij eerst nog tot priester werd gewijd. De kapel, vernieuwd met de hulp van Rubens' talent, werd in 1629 door Joannes Malderus, bisschop van Antwerpen, plechtig toegewijd aan de H. Maagd Maria onder de benaming 'Rosa Mystica'. Deze titel werd gekozen door Jan de Gavarelles en dit in verband met zijn wapen waarop tweemaal een rozentak staat afgebeeld. In deze kapel werd de aartsbroederschap van het scapulier gevestigd met Jan als hoofdmans. *(Hieronder een prent door Joan. Galle van dit altaar met het zilveren beeld. Afb. uit Op de Beeck 1978, p. 58)*

Na de hervorming in de 17de eeuw ontving het klooster de benaming van Konvent van

O.-L.-Vrouw-Boodschap en, van dan af, werden de paters O.-L.-Vrouwebroeders. En ieder jaar werd door de broeders het feest der gedachtenis van O.-L.-Vrouw van de berg Karmel (16 juli) plechtig gevierd en werd de zilveren Lievevrou processiegevijs door de stad gedragen.

In 1795 kwam aan dit alles een einde. Onder de Fransen werden de kloostergebouwen gebruikt voor het inkwartieren van de soldaten en werden er paardenstallen ingericht. Van de kerk maakten de Fransen een tempel van de Godin van de Rede en de paters werden uit de stad verjaagd.

Tussen 1797 en 1799 werden de geestelijke goederen en de eigendommen van de karmelieten verkocht. Men was zelfs al begonnen met de afbraak van de kerk. Volgens een oude bron wisten 'twee karmelietessen', weliswaar met veel moeite, het processiebeeld van de Franse republikeinen terug te krijgen. Het beeld was intussen door de overheersers met zwarte verf en vuilnis besmeurd. Na reiniging brachten ze het naar Catharina Boghe, die toen het huis nr 1303 (thans Meir 24) bewoonde. Het werd er gedurende verscheidene jaren veilig bewaard. Maar, voor alle duidelijkheid, dit processiebeeld was niet het zilveren beeld van O.-L.-V. van het scapulier dat in de 17de eeuw door ridder de Gaverelles aan de aartsbroederschap werd geschonken. Het zilveren beeld verdween rond dit tijdstip zonder een spoor na te laten. Het werd vermoedelijk door de bezetters omgesmolten voor zijn edelmetaal.

Nauwelijks was in 1801 de uitoefening van de katholieke godsdienst opnieuw toegelaten of de aartsbroederschap van O.-L.-V. van de Karmel werd heringericht.

Op 16 juli werd het feest van O.-L.-V. van het scapulier opnieuw en met alle luister gevierd

en werd het beeld, dat intussen zorgvuldig bewaard werd in de Huidvetterskapel, overgebracht naar zijn nieuwe bestemming in de Sint-Carolus Borromeuskerk en vanaf 1815 werd het processiegewijs in deze parochie rondgedragen. In 1836, naar aanleiding van het zilveren jubeljaar van de overbrenging van het genadebeeld naar zijn nieuwe bestemming, werden verscheidene kostbare sieraden vervaardigd.

De aartsbroederschap ontving meermaals prachtige geschenken. Vergeten we hier vooral niet de gift in 1841 van kunstschilder Gustaaf Wappers. Het heerlijke tafereel, bestemd voor het hoogaltaar van de kerk, stelt O.-L.-V. van de berg Karmel voor die door alle standen van de maatschappij wordt aanroepen.

In 1861 werd het 50-jarig verblijf van het processiebeeld in de jezuïetenkerk plechtig gevierd.

Talrijke oorkonden i.v.m. de aartsbroederschap en andere waardevolle documenten, zoekgeraakt tijdens de inval der Fransen maar gelukkig teruggevonden, werden in een gedenkboek van het aloud genootschap bijeengebracht. Dit register, voltooid in 1874, werd intussen verrijkt met kostbare handtekeningen en versierd met diverse tekeningen van befaamde kunstenaars.

In 1911 werd het feest van de overbrenging nog plechtig gevierd en in 1928 werd de Kapel van Sint-Carolus Borromeuskerk opgericht om de eredienst van O.-L.-Vrouw te bevorderen en deel te nemen aan de jaarlijkse processie.

Links: Het werk van Gustave Wappers maakt sinds 1841 deel uit van de schilderijenwissel van het hoofdaltaar – Rechts: Het processiebeeld gedragen op het Hendrik Conscienceplein in augustus 1976 (foto Jos Dobbeleers)

Onze-Lieve-Vrouw van de Karmel / van het Scapulier (Jos Dobbeleers)

Spijtig, maar zoals de meeste processies in Antwerpen, gaat ook deze van de aartsbroederschap van O.-L.-Vrouw van de Karmel niet meer uit.

Laat me echter eindigen op een positieve noot:

sinds een viertal jaren sluit de Sint-Carolus Borromeuskerk met haar genadebeeld aan bij de processie van Sint-Paulus, die nog elk jaar haar rondgang doet en tevens zorgt voor de Scheldewijding.

Literatuur

- Jo Claes "De vele gedaantes van Maria", 2011.
- "Jubelprocessie 12 sept. 1976", brochure, uitgegeven n.a.v. 700 jaar Sint-Pauluskerk.
- Jo Claes, Alfons Claes en Kathy Vincke "Sanctus", 2002.
- J.J.M.Timmers "Christelijke symboliek en iconografie", 1974.
- H. Vandenberghe "Onzen Heertje", kwartaaltijdschrift van de erfgoedvereniging 'Onzen Heertje' te Poperinge, 2007.
- "Beknopte geschiedenis van het Aartsbroederschap", impr. Mechelen 1875.
- A. De Lattin "Evoluties van het Antwerpse stadsbeeld" (deel 8), 1954.
- W.H.Th. Knippenberg "Devotionalia" (deel 1), 1980.
- Jos Philippen "Drie oude, universeel gekende Mariabeelden", uit 'Inleiding tot de religieuze numismatiek'
- R.A.E. Op de Beeck "De Gilde van Onze-Lieve-Vrouwe-Lof in de Kathedraal van Antwerpen. Vijfhonderd jaat Mariaverering te Antwerpen", Antwerpen 1978.

'O.-L.-V. van de Karmel / Scapulier' gedragen in een dankprocessie na de Tweede Wereldoorlog (1945)

Mogen we vragen dat wie de Antwerpse locatie van deze foto herkent contact zou opnemen met het secretariaat van VKB. — (Foto nr. 44, 'S. Carolus O.L.V. van Carmelus', uit een reeks door fotograaf M. Van den Brouck (Vondelstraat), Archief Sint-Pauluskerk)

Vrienden van de Antwerpse Madonna's

(2014)

Begga Andries, Berchem (Antwerpen) – Mw. Basten, Nederland – Eva Coltof-Brouwer, Antwerpen – Boudewijn Callens, Wilrijk – Dree De Vries, Vilvoorde – Guy Deckers, Berchem – T. en C. Derks-Rijsheuvels, Wilrijk – Axel Roseeuw, Antwerpen – Marc Willems, Ekeren.

Leo en Ingrid Berndsen-Scholtz, Antwerpen – Gerarda Beukelaer, Zoersel – Walter Bruynseels, Antwerpen – Michel Buytaert, Wilrijk – Luc Coppens, Ekeren – Agnes De Bleser, Antwerpen – Elisabeth De Kaey-De Frenne, Antwerpen – Mia De Schampheleere, Edegem – Simon Deckers-Cols, Antwerpen – Guy Diercxsens, Hove – Jan Engels, Antwerpen – Paul Govaerts, Merksem – Jean Grobet, Antwerpen – Wieland Janssens, Londen (V.K.) – Frank Judo, Rumst – Eliane Leijssen, Deurne – Pascal Mallien, Schilde – Johanna Peeters, Deurne – Paul Peeters, Gierle – Herman Pepermans, Berchem – Jozef Rombouts, Schoten – Familie Steenackers, Oostende – Etienne van Caster, Mortsel – Paul van den Hove d'Ertsenryck, Zandhoven – Simonne Van Heurck, Antwerpen – Jan Van Rompaey, Berlaar – R. Vertriest, Hove.

Suzanne Arnou, Brasschaat – Augusta Arts, Antwerpen – Paul Arts, Antwerpen – Maria Avonts, Hemiksem – Lydia Baeck, Wilrijk – Jacqueline Baerts, Merksem – Walter Baisier, Antwerpen – Lode Baplue, Brasschaat – Joanna Bastiaens, Antwerpen – Isa Bekers, Borgerhout – Bart Belmans, Berchem – Jos Berckmans, Wilrijk – Henry Bergsma, Borgerhout – Alfons Bertels, Borgerhout – Jeroen Boel, Waasmunster – Brenders-Janssen, Merksem – Simonne Brusseleers, Zoersel – Ward Buys, Merksem – Henri Cant, Deurne – Patrick Castelein, Kontich – Paul Cattryse, Hamme – Daniel Christiaens, Antwerpen – Magda Claesen, Wilrijk – A. Collart-Verelst, Deurne – Walter Corluy, Berchem – Marc en Françoise Corluy-Schaffers, Wilrijk – Bruno Cornelis, Itegem – Stefan Croenen, Borgerhout – Maurice D'Hoore, Zingem – Roland Daes, Antwerpen – H. en M. De Belder-De Broeck, Deurne – Rudolf De Bleser, Gent – Jozef De Bleser, Merksem – Jean-Pierre De Bruyn, Oostakker – Mw. De Bruyn-Nuyts, Antwerpen – Pierre De Deken, Berchem – A. De Keersmaeker, Antwerpen – Jean-Marie De Meulder, Antwerpen – Christel De Meulder, Kontich – Alfons De Meulder, Merksem – Guy De Munck, Antwerpen – Andre De Proft, Aalst – Daniel De Rycke, Antwerpen – Henri De Sagher, Puurs – Eric Deckers, Schoten – Margriet Dedroog, Merksem – René della Faille de Waerloos, Kontich – R. en M. Desmet-Bernad, Antwerpen – Irene Dewaele, Kapellen – Jacques Dierckx, Knokke-Heist – Cornelis Dietvorst, Borgerhout – Jos Dobbeleers, Antwerpen – W. Dobbeleers-Borghs, Merksem – Dhr. en Mw. Dor-Delori, Wilrijk – J. Driesen-Van Rossum, Antwerpen – Ch. du Bois de Vroylande, Malvoisin (Gedinne) – Marie-Claire du Bois de Vroylande, Beauvechain – Paul Durt-Joos, Edegem – Elisabeth Elewaut, Antwerpen – Luk Fabré, Borsbeek – Luc Fornoville, Berchem – Freddy Franck, Berchem – Baudouin Goeminne, 's Gravenwezel – Franciscus Goossens, Antwerpen – Georges Gorremans, Borgerhout – Marc Groetaers, Wilrijk – Heemkring Linsella, Liezele (Puurs) – Lutgart Hendrix, Deurne – Philippe Hernould, Antwerpen – Michel Hertoghe, 's Gravenwezel – M.L. Heymans, Antwerpen – Robert Holtrust, Essen – P. Horemans, Deurne – Emmanuel Hurtekant, Assebroek – Elisa Huysmans, Antwerpen – Georges Impens-Stoot, Antwerpen – Marc Installé, Brasschaat – C. Janboers, Boechout – Theodora barones Janssen-Arts, Brussel – Myriam Janssens, Wilrijk – Marie-Louise Keusters, Wommelgem – Bernadette Kiebooms, Boechout – Gerardus Koene, Antwerpen – J. en H. Kusters-Van Aken, Merksem – Lamiroy-Foket, Mortsel – Ingrid Langohr, Antwerpen – Madeleine Le Grelle, Sint-Pieters-Woluwe – Rosa Lenssens, Berchem – Lippens-Dobbeleers, Antwerpen – Marcelle Lombaerts-Van den Brill, Boom – Jean Pierre Loos, Edegem – Lotus Bakeries, Lembeke – Willy Lucidarme, Nieuwpoort – Bruno Luyten, Puurs – L. en J. Luyten-Collin, Antwerpen – J. en O. Machiels-Osterrieth, Aartselaar – Gino Maes, Zwijndrecht – Jozef Marijse, Merksem – Gerda Marin, Antwerpen – Jean Mattheessens, Antwerpen – André Meeus, Antwerpen – Marsel Mertens, Merksem – Paul Meulendijks, Deurne – Pierre Michelet, Hove – Alma Mommaers, Antwerpen – Godelieve Monden, Antwerpen – Peter Moraux, Antwerpen – Chr. Museum, Berchem – André Myncke, Antwerpen – Marie Naedts, Wijnegem – Irène Niewiarowski, Brasschaat –

Willem Nollet, Hove – Miguel Norbert Ubarri, Alfarnate (Malaga, Spanje) – Gerda-Maria Nuyts, Sint-Job (Brecht) – Hugo Nys, Borsbeek – Ongeschoeide Karmelietessen, Antwerpen – Pieter Oomen-Geenen, Antwerpen – Anita Paermentier, Merksem (Antwerpen) – Anna Pellegroms, Boechout – Ria Penders, Brasschaat – Procuur Vlaamse Kapucijnen, Antwerpen – Marleen Regnier, Borgerhout – Martha Rombouts, Edegem – Freddy Rouchet-Dedroog, Merksem – Paul Scheelen, Antwerpen – Christel Schillemans, Antwerpen – Schots-De Keyser, Hove – Jacques Smekens, Schoten – Paula Sörnsen, Merksem – St. Nikolaus-Hospital Eupen, Eupen – Dhr. en Mw. Standaert-Billiet, Antwerpen – Louis Stas-Donvil, 's Gravenwezel – Nora Sterkens, Antwerpen – Jozef Steurs, Antwerpen – Wim Strecker, Antwerpen – Gillain Struyf, 's Gravenwezel – Liliane Swolfs, Antwerpen – Godelieve Tirelirens, Berchem – Annick Leclair, Wommelgem – Jan Valvekens, Antwerpen – André Van Baarle, Antwerpen – Vera Van Bortel, Deurne – Marc Van Bouwel-Lembrechts, Deurne – L. Van Campenhout, Mechelen – Joseph van Caster-Grade, Antwerpen – Van de Vijver-Beheydt, Antwerpen – Yves van de Werve de Vorsselaer, Schilde – Jozef Van de Wiele, Antwerpen – Guido Van Den Sande, Ekeren – Alfons Van Den Wyngaert, Kapellen – Theo Van der Auwera, Westmalle – Bertha Van der Elst, Merksem – Cornelia Van der Ploeg-Laboyrie, Kapellen – Dhr. en Mw. Van Deun-Dewitte, Antwerpen – Beatrijs Van Gestel, Berchem – Martha Van Herck, Hoboken – Ivo Van Hoorebeke, Wilrijk – Van Hooydonck-Pauwels, Brasschaat – Ann Van Houtte, Antwerpen – Van Impe-Monte, Mortsel – Benoit van Lidth de Jeude, Antwerpen – Van Lier-Winnepenninckx, Antwerpen – Nicole Van Look, Ekeren – Paule Van Rijckeghem, Nieuwpoort-Bad – Marie-Louise Van Rompaey, Schoten – Erwin Van Sweevelt, Antwerpen – Vandeplas-Gasia, Antwerpen – Gilbert Vandeputte, Berchem – Hugo Vanderhoeght, Antwerpen – Ernest Vanderlinden, Berlaar – Vangenechten-Van den Bossche, Antwerpen – G. Vanhalme, Harelbeke – Etienne Vanhamel, Antwerpen – Virginia Vanminsel, Deurne – Ronald Vanoystaeyen, Boechout – Rosalia Vekemans, Lier – Chris Verbeeck, Hove – Pierre Verelst, Antwerpen – Werner Verelst, Deurne (Antwerpen) – Mme. Vve Philippe Verhoosel, Woluwe-St. Pierre – Agnes Vermeulen, Kontich – Josette Verschaeren, Wilrijk – Antoon Verstreken, Antwerpen – Sylvain Wagenaar, Wijnegem – Willy Wellens, Antwerpen – Kristel Willekens, Deurne – H. Witters, Merksem – Lucas Zaman, Antwerpen.

Publicaties van Voor Kruis en Beeld

- '1814-2014, verdwenen, verschenen. Wandelgids Antwerpse Madonna's', Voor Kruis en Beeld vzw, Antwerpen, 2014. – 28 p. A5-formaat, geïllustreerd + plattegrond A4. Bestelbaar op het secretariaat van Voor Kruis en Beeld (zie hieronder) aan 2 euro + verzendingskosten.
- M. Norbert Ubarri, T. Michielsens, A. Beke en K. Janssen, 'Onze-Lieve-Vrouw der Eenzaamheid van Antwerpen', Voor Kruis en Beeld vzw, Antwerpen, 2010. – 12 p. A4-formaat, geïllustreerd. Bestelbaar op het secretariaat van Voor Kruis en Beeld aan 2,5 euro (zwart-wit) of 7,5 euro (kleur) + verzendingskosten.

Madonnaboeek

'Madonna- en heiligenbeelden in de Antwerpse binnenstad', Antwerpen, 2010. – 272 pagina's, 16 x 24 cm, ca. 600 foto's. Uitslaande plattegrond. – ISBN 9789085865353 – Verkoopprijs 19,50 euro.

Verkrijgbaar op volgende verkooppunten: Kathedraalshop (Lijnwaadmarkt), Stadswinkel (Grote Markt), Shop Rubenshuis (Wapper), MAS-Shop (Hanzestedenplaats) en 'De 3 Leliën' (Leopoldstraat 59).

Bestelbaar via het secretariaat van Voor Kruis en Beeld (03 455 58 44 – secretariaat@verbeelding.be), in de boekhandel of rechtstreeks bij uitgeverij BAI (03 320 95 95 – info@blonde.be).

De restauratie van deze Madonna gebeurde met de financiële medewerking van de parochianen, die hun pastoor Paul Scheelen in 2014 huldigden n.a.v. zijn 75ste verjaardag en zijn 50-jarig priesterjubiläum.

De in 2014 gerestaureerde Onze-Lieve-Vrouw met Kind van de Mechelseplein 26 (zie p. 4)